

Egitura

Administrazio publikoek nabarmen murriztu dituzte azpiegitura publikoetarako aurrekontuak. JAGONA MANTEROLA / ARGAZKI PRESS

Iluna tunela amaitutakoan

Tunelaren bukaeran argirik ez, eta tunelak amaitzea arazo. Deialdi publikoak nabarmen jaitsi dira aurten, eta eraikuntzaren egoera are gehiago okertu daiteke.

Miren Garate

Eraikuntza, seguru asko, ez da itzuliko krisi aurreko mailara. Bai enpresaburuek eta bai langileek aitortzen dute sektoreak gehiegizko pisua izan duela barne produktu gordinean, eta doitu beharra zegoela. Beherakada, ordea, izugarria ari da gertatzen. Etxebizitza datuek ederki erakusten dute egoera. 2000 eta 2007 bitartean, urtean 15.000 etxe baino gehiago eraikitzeko lanak hasi ziren Hego Euskal Herrian, diruz babestutakoak kontuan hartu gabe. Iaz, laurdena jaitsi zen kopuru hori, 3.800 ingurura. Azken urteotan, herri lanetan aurkitu dute babesera eraikuntza enpresek. Krisiak krisi, administrazio publikoek nahiko egonkor mantendu dituzte eskaintza publikoak, baina haiek ere hasi dira iturria ixten. Beraz, datozen hilabeteetan sektorearen egoera are gehiago okertuko dela diote.

27.000 langile gutxiago

Enplegu aldetik larri daude gauzak. 2008 amaieran, eraikuntzako 112.700 langile zeuden Hego Euskal Herrian; aurtengo urrian, 27.000 gutxiago. Enplegua galdu duten horietako bat da Rafa Lorente, Gipuzkoako eraikuntzako langabeen plataformako kidea. Haren esanetan, arrazoi nagusi batek eragin du sektorean hainbeste lanpostu galdu izana. «Obra gutxi daude, eta daudenetan ez da betetzen herrialdeko lan hitzarmena». Egunean 14 ordu arteko lanaldiak izatea eta soldata oso apalak kobratzea ohikoa dela dio, atzeritarren artean bereziki. «Nola da posible hori, hainbeste langabezia egonda?». Enpresaburuek eta langileek adostutakoa betetzea, ez du besterik eskatzen. «Lan ikuskatzaileak ez dira euren lana egiten ari. Lauzpabost egun lehenago deitu egiten dute enpresara; hori ez da ikuskatzea».

Lorente lanean ari da eraikuntzakoak ez ezik sektore guztieta-ko langabeak ere bilduko dituen plataforma bat sortzeko, beste lagun batzuekin batera. «Etorbizuna beltz ageri da; kalera ateratzea beste erremediorik ez dugu». Bizkaian aspaldidanik funtzionatzen dute langabeen batzarrek. Gainera, azken urteetan indarra hartu dute. Leioako batzarreko kidea da Javi Arraiza. «Goizero elkartzen gara. Herriko obretara eta langabeen plataformarik ez

(Hurrengo orrialdean jarraitzen du)

(Aurreko orrialdetik dator)

Lizitazio publikoa

dagoen herrikoetara joaten gara, lan bila. Gero eta gehiago kostatzen zaigu kontratuak lortzea». Lortzen dituzten lanpostuak bazterreko kideen artean banatzen dituzte. Talde bakoitzak bere funtzionatzeko modua du. Bilbo ezker aldean, sei hilabeteko kontratuak txandakatzen dituzte; eskuinaldean, obra kontratua amaitu arte, aste batzuetarako edo bi urtera arteko kontratua lortu ahal izango du langileak.

Leioan, irakasle eskolako campusekoa eta parke zientifikokoa dira orain martxan dauden obra nagusiak. Arraizak dio oso baldintza txarretan ari direla batean zein bestean. «Enpresek dena atzeritarrei azpikontratu die, moldaviarrei, errusiarrei eta portugesei. Egoera ankerretan ari dira lanean, 14 ordu ere bai batzuetan, eta hori eraikuntzan ezinezkoa da, leher eginda amaitzen delako».

Obra publikoen arduradun diren heinean, egoeraren berri eman diete administrazio publikoek. «Legea betetzen dutela esaten digute, baina gezurra da». Eraikuntza enpresa txikiak desagertzen ari direla dio, «eta handiei berdin zaie nor kontratatu, kostuak murrizten diren bitartean». Langileen arteko elkartzasuna ere «gero eta txikiagoa» dela uste du Arraizak. «Lehen, kontratuak lortzen ez bagenituen, obrak gelditzen genituen. Gu agertu, eta segituan geratzen ziren langileak. Orain, ez. Nagusiei beldur handia zaie».

Hitzarmenak, betetzeko

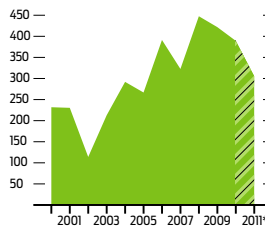
Langabeen plataformek bezala, sindikatuak ere hainbat eta hainbat aldiz salatzen dituzte eraikuntzako lan hitzarmenak ez direla betetzen. LABek aste honetan bertan iragarri du kanpaina bat hasiko duela. Obretan kartelak jarriko ditu, *Sarrera debekatuta lan honi ez dagokion hitzarmen orori* leloarekin. Lan itunak ez betetzea zigortu nahi du sindikatuak, eta hitzarmenean bertan biltzea ondorioak.

Arau-haustekak ohikoak direla dio Javi Amorrortuk, sindikatu-ko eraikuntzako arduradunak. Adibide bat eman du, gutxienez bi langileri gertatutakoa: enpresak hitzarmenean ageri zen soldata ordaintzen zien, adostutakoa betetzen zuela erakusteko; gero, ordea, diru horren zati bat eskatu egiten zien enpresak, sortutako kostuengatik. Amorrortuk garbi utzi nahi izan du ez dutela ezer atzerriko langileen aurka. «Tokian tokiko lan hitzarmenak betetzea besterik ez dugu eskatzen».

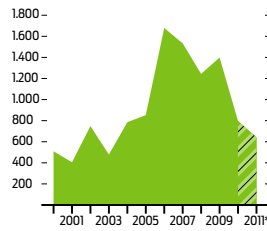
ELAK, CCOO eta UGTk ere urrian agerraldi bat egin zuten Iruñean. Nafarroako Industria Sailaren arabera, Portugalgo 700

Millioi eurotan

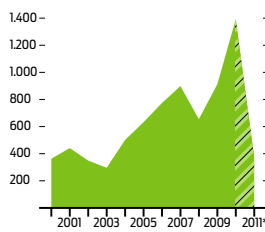
Araba

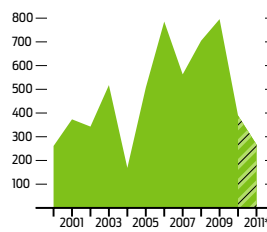
Bizkaia

Gipuzkoa

Nafarroa

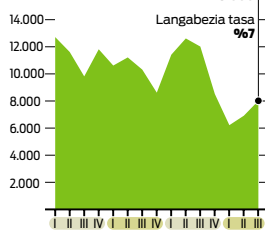

* 2011, iraila bitarte.

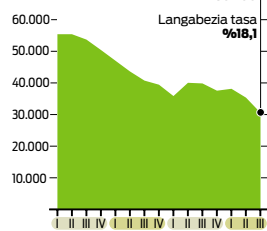
ITURRIA: SEOPAN

Eraikuntzako langileak

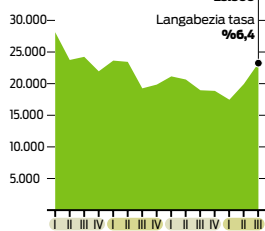
Araba

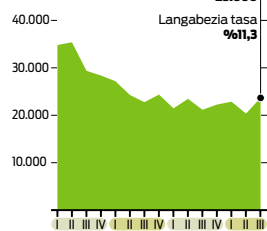
Bizkaia

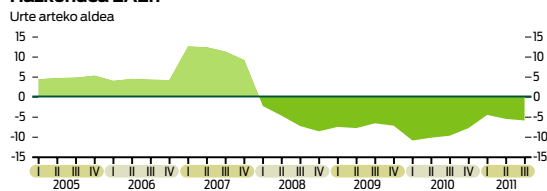
Gipuzkoa

Nafarroa

Hazkundera EAEn

ITURRIA: INE, EUSTAT

langile ari dira herrialdeko obretan. «%50 gutxiago irabazten dute», dio Jose Mejiasek, UGTko eraikuntza arduradunak. «Langile batentzat ez da erraza kalertua izan dela onartzea eta gero obratik pasatu eta azpikontratu-

tako beste bat soldata baxuagoarekin ari dela ikustea».

Diputazioa, arduratuta

Gipuzkoako Diputazioak bat egin du langileen aldarrikapenarekin. «Argi dugu ezinbestekoa dela lan

Euskal Y-a da Euskal Herrian martxan den azpiegitura publikorik handiena. Unecak dio enpleguan ez duela hainbesteko eraginik. A.C./ARG

hitzarmenak betetzea, eta lan egingo dugu obra publikoetan hitzarmenak bete daitezzen», azaldu du Joseba Altubek, Bide Azpiegiturako zuzendariak.

Kontatu du dagoeneko hartu dituztela neurri batzuk. «Martxan diren obra publikoetako enprekin hitz egin dugu, eta langile guztiak hitzarmenaren barnean jarduteko eskatu diegu». Dioenez, hasi gabe dauden lanetan garrantzia emango diote gaiari eskaintza plazaratzeko orduan, eta «jarraipen zorrotza» egingo diete lanei. «Lan ikuskapenak egiteko eskumenik ez dugu, baina argi dugu eraginkorra izan daitekeela aldiaren jarreraren eta konpromisoen berri ematea». Oro har, enpresen jarrera ona izan dela uste du: «Orain hori nola gauzatzen den ikusi beharko da».

Gipuzkoako Bide Azpiegiturako Departamentuak murriztu egin du obra handietarako aurrekontua. Horrek enpleguan zein eragin izango duen galdetuta, Altubek erantzun du «beste bide ba-

tzuk» topatu behar direla. «Enplegua ezin da sortu herria zorpetzera eta hondamendira daramaten politiken bitartez; horrek ez du etorkizunik». Seopan Espainiako eraikuntza enpresa handien elkarteak emandako datuen arabera, Gipuzkoan ez ezik, Araban, Bizkaian eta Nafarroan ere murriztu da obren eskaintza publikoak aurten.

Lehia, ia kostuen azpitik

Bi kontuen berri du Enrique Gonzalezek, Uneca Arabako eraikuntza patronaleko kudeatzaileak. Badaki langileak kexu direla lan hitzarmenak ez direlako betetzen, eta, noski, badaki herri lanen kopurua gutxitu egin dela. «Hitzarmen arau-hauste horiek, existitzen badira, errotik kendu behar dira. Horretarako, kontrol neurriak behar dira, eta hori administrazio publikoek dagokie», esan du. Dena den, normalean iruditzen zaio kanpoko enpresak Euskal Herriko obretan aritzea. «Mundu lehiakor eta glo-

Ikuskatzaileek lau edo bost egun lehenago deitu egiten dute enpresara. Hori ez da ikuskatzea»

RAFA LORENTE
Gipuzkoako eraikuntzako langabeen plataforma

«Langileen arteko elkartasuna gero eta txikiagoa da. Nagusiei beldur handia zaie»

JAVI ARRAIZA
Leloako langabeen batzarreko kidea

«Enplegua ezin da sortu herria hondamendira daramaten politiken bitartez»

JOSEBA ALTUBE
Gipuzkoako Bide Azpiegiturarako zuzendaria

«Ez da posible lanpostu gutxi sortzen duten azpiegituretan gastatzea aurrekontu guztia»

ENRIQUE GONZALEZ
Arabako Uneca patronaleko kudeatzailea

«Autonomo asko administrazio publikoek berandu ordaintzen dutelako desagertu dira»

EMI SANCHEZ
Euskal autonomoen elkarterko kudeatzailea

bal batean bizi gara. Guk bezala, kanpoko enpresak ere atera egin behar izaten dute, euren merkaturia txiki geratzen zaielako. Euren langileak ekartzen dituzte, bestelako kostu batzuekin eta bestelako lehiakortasun batekin. Eta obretako kontratuak lortu nahi baditugu, merkatu horretara egokitu beste aukerarik ez dugu».

Seopanen arabera, 306,1 milioi euroren eskaintza publikoak egin dira irailera bitartean Araban. Gonzalezen arabera, datua ez da zuzena. «Orain, iaizko datuekin konparatuta, jaitziera %60 inguru da. Sekulako beharrekada da, eta enpleguari eta enpresen kontuei eragin die».

Azken urteetan inbertsio publiko «arrazoizko mailan» mantendu da, haren ustez. «Bat-batean gelditu da». Dioenez, ia kostuen azpitik lehiatu behar izaten dute. Gonzalezek beharrezkoa ikusten du administrazioek gastuak murriztea. «Enplegua sortzeko gaitasun handia duten inbertsioak, ordea, mantendu egin

behar dira, kontsumoa sustatzeko ere balio dutelako». Inbertitzen den euro bakoitza itzuli egiten dela adierazi du, zergekin, langabezia sariak ordaintzea saihestuta edo beste hainbat bidetatik.

Esaterako, onuragarria iruditu zaio Espainiako Gobernuak 2009an martxan jarritako 2000E plana. «Funts hori egon ez balitz, herrietako obra asko ez ziren egingo, ez orain eta ez epe laburrean. Enpleguarentzat ere ona izan da. Jakina, plana kendu ondoren galdu egin dira lanpostu batzuk». Enpresa txiki eta ertainak izan dira 2000E planaren onuradun nagusiak, obra txikiak sustatzen zirelako. Haiek gero eta gutxiago, eta handiak ere apenas.

Gaur egun, *Euskal Y*-a da martxan den herri lanik handiena. Araban, adjudikatuta daude zati guztiak, eta lanean ari dira. «Hartaz aparte, ez dago beste azpiegitura handirik martxan». Hautakundeak direla medio, datozen hilabeteetan ere ez dute kontratu

berririk espero. «Ikusi beharko da administrazioek zer gaitasun duten aurrekontuak adosteko, baina 2012ko hirugarren hiruhilekora arte ez dugu inbertsio handirik espero».

Gonzalezek dio *Euskal Y*-ak ere, sekulako dirutza behar duen arren, ez duela hainbesteko eragirik enpleguan. «Makinaria eta teknologia aldetik, baliabide handiak eskatzen ditu, eta horrek eragina du aurrekontuan, baina ez hainbeste langile kopuruan». *Euskal Y*-a «beharrezko azpiegitura bat» dela dio, lehiakortasuna hobetzen lagunduko duelako. Unecako kudeatzailearen arabera, ordea, diru guztia hartan gastatzea ez da egokia. «Ez da posible lanpostu gutxi sortzen duten azpiegituretan gastatzea aurrekontu guztia». Diruaren zati bat obra txiki eta ertainentzat gorde behar litzateke, haren ustez, horiek sortzen dutelako enplegu gehien.

Langile autonomoek ere nabaritu dute alderik. Emi Sanchez Euskal Autonomoen Elkarteko

Hiru hitzarmenen epea pasatuta, laugarrena ia

→ Eraikuntzako lan hitzarmenak negozioazio fasean daude Hego Euskal Herriko lau herrialdetan, eta, orainoz, ez dirudi epe laburrean itunik izango denik. Gipuzkoakoa 2009ra arte zegoen sinatuta. Iaz, hainbat greba egun antolatu zituzten ELAk eta LABek, baina ez ziren ados jarri enpresaburuen elkartearekin. Hitzarmena ez betetzeak izan beharreko ondorioak itunean bertan bildu nahi dituzte langileen ordezkariak, eta hori da ezadostasunak sortzen dituzten gaietako bat. Araban eta Nafarroan 2010ean pasatu zen epea. Bizkaikoak da orainoz indarrean dagoen bakarra, urte amaitu arte. CCOO eta UGTk sinatu zuten. Negoziazio mahaia sortu dute jada.

(AVA) kudeatzaileak dioenez, oparaldian lanei uko egiteko aukera ere izaten zuten. «Lehen, hainbeste lan zegoenez, askok baztertu egiten zituzten proiektu txikiak, etxeetakoak eta; orain, aukera guztiak onartzen dira». Irabazi marjinak jaitsi egin dituztela gaineratu du.

Kexu dira administrazio publikoen berankortasun tasaz. «Askok horregatik desagertu behar izan dute: ezin izan dietelako aurre egin administrazio publikoek ordaindu ez dizkieten fakturen BEZe». Aurtengo bigarren lauhilekoan, eraikuntzako 500 langile autonomok utzi dute negozioa. Bezero txikien artean arazo gutxiago sortzen ditu berankortasunak, fakturak ere txikiagoak izan ohi direlako; administrazio publikoenak, aldiz, milaka eurokoak izan daitezke. Eskaera bat egin du AVAK: ez izatea derrigorrezkoa BEZA dagokion hiruhilekoan ordaintzea, hau da, fakturak kobratu arte egoteko aukera izatea.

Sanchezek esanetan, finantza-bidea lortzeko arazoak ere ez dira konpondu eraikuntzako autonomoentzat. «Batzuek negozioa utzi behar izan dutenez, diru gutxiago eskatzen da orain, eta badi-rudi gehiago ematen dutela, baina ez da hala». Ohiko finantza iturriek eta guztiak itxi ostean, elkarte pribatueta jo behar izaten dute, kontaktu duenez. «Soldatak, gizarte segurantz eta beste gastuak ordaintzeko mikro kredituak eskatu behar izan dituzte, eta interes tasa eta arrisku asko handiagoa hartu».